

LA UTILITZACIÓ DE CARPETES D'APRENTATGE EN LES TITULACIONS DE LA FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ: LA CONSTRUCCIÓ DELS ÍNDEXS

Autor: Xavier Gimeno Soria

Departament: Pedagogia Aplicada

Centre: Facultat de Ciències de l'Educació–UAB

Adreça electrònica: xavier.gimeno@uab.cat

Coautora:

Neus González Monfort, Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura i de les Ciències Socials, UAB.

Resum de l'experiència

Els autors d'aquesta comunicació formen part del grup GI-CAES. Aquest grup està format per professorat de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB interessat en la implementació de la Carpeta d'Aprenentatge en l'àmbit de l'Educació Superior (a partir d'ara CAES). Portem treballant en el marc de l'IDES des del 2004¹. En l'actualitat, som 10 professors i professores de 5 departaments diferents, més una professora d'una Escola Normal de Mèxic.

El grup va sorgir per l'interès i la necessitat de crear un espai on reflexionar sobre com millorar el procés d'aprenentatge dels estudiants d'educació superior i gestionar el procés d'avaluació i regulació a partir de les CAES.

Per definir que entenem per CAES, ens apropiem de les següents definicions on s'afirma que és:

- “una eina d'avaluació per a que els estudiants demostrin els seus coneixements i les seves competències en una àrea d'aprenentatge” (Mabry, 1999).
- “una eina útil, d'un multidimensional procés que recull evidències (autèntiques i variades) que il·lustren les fites, els esforços i els progressos d'un estudiant”. (Gillespie, Ford, Gillespie & Leavell, 1996: 487 en Davies & LeMahieu, 2003)

En aquesta comunicació pretenem:

- presentar–vos tres exemples de CAES, a partir de la construcció dels seus respectius índexs; i

¹ Coordinador del grup: Xavier Gimeno. Professorat participant: Sílvia Blanch, Alejandra Bosco, Montserrat Correig, Esther Flaquer, Neus González, Pitus Martínez, Manel Pons, María del Roble Quiroga, Montserrat Rifà, Noemí Santiveri i Laura Trafí.

III Jornada d'Innovació Docent 2006

- plantejar-vos algunes de les conclusions a les que hem arribat després de la seva experimentació: aspectes a tenir en compte, millores per al proper curs, modificacions a introduir, opinió dels alumnes i reflexions del professorat al voltant del procés d'ensenyament–aprenentatge a l'educació superior.

Paraules Clau

Carpeta d'aprenentatge, sistemes d'avaluació, reflexió sobre la pràctica docent.

Desenvolupament

1. Objectius

Un dels aspectes sobre els que estem reflexionant des de fa temps és “la construcció dels índex” de la CAES. L'índex és un element molt important, perquè en ell el professorat presenta els continguts de l'assignatura. Per tant, un bon índex permetrà organitzar les evidències (activitats, pràctiques, exercicis...), dotar-les de sentit i contextualitzar-les.

Per això, pretenem:

- Enumerar algunes característiques bàsiques d'un índex de CAES
- Exemplificar-les amb alguns índex de CAES
- Presentar les reflexions al voltant de la construcció i la utilització dels índexs

2. Descripció del treball

L'índex és una relació estructurada d'evidències en base a uns criteris (períodes de lliurament, presentació col·lectiva o individual, tipus de suport, nivell d'obligatorietat, prelación de valor de cada evidència, camp temàtic...) que el professorat presenta a l'estudiantat a l'inici d'un període formatiu (curs, cicle, semestre...) on s'expliciten tant les intencions educatives com les accions a realitzar per construir cada evidència.

Així doncs, un índex no hauria de ser:

- una llista d'activitats
- una col·lecció d'evidències
- una tirallonga de continguts
- una bateria d'instruments d'avaluació (treballs, exàmens, pràctiques...)

Un índex hauria de tenir les següent característiques:

- una relació estructurada de les evidències,
- uns criteris clars d'estructuració marcats, dissenyats i proposats pel professorat,
- unes intencions i accions educatives que acompanyin cada evidència,

III Jornada d'Innovació Docent 2006

- un valor per a cada evidència, dins de l'avaluació

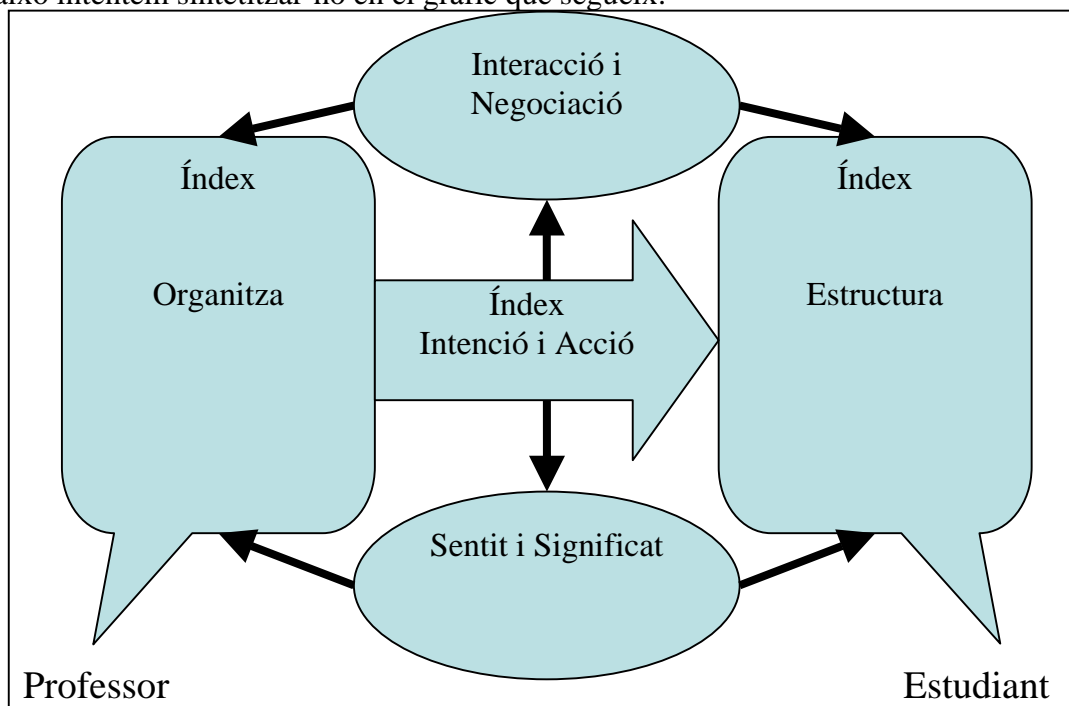
Considerem que una de les funcions bàsiques de l'índex és ser el punt de partida d'un diàleg que professorat i alumnat mantindran durant tot el període de construcció de la CAES. L'índex és un dels elements de la CAES que propicia la negociació, perquè al professorat li permet:

- Recollir els objectius i els continguts que s'han de desenvolupar (assignatura, titulació, semestre, cicle, pràctiques...)
- Tenir organitzat i seqüenciat el període lectiu triat des del primer moment
- Dissenyar i recollir molts tipus d'activitats (obligatòries, optatives, voluntàries...) i de diferents tipologies (pràctiques, lectures, comentaris...)

I a l'alumnat li permet:

- Visualitzar les demandes docents des del primer moment
- Compartir les metodologies d'ensenyament
- Ser –vertaderament– el protagonista del seu aprenentatge, ja que n'és conscient
- Corresponsabilitzar-se de la seva avaluació

Tot això intentem sintetitzar-ho en el gràfic que segueix:

A continuació us mostrem alguns exemples d'índex tal com pensem que han de presentar-se als estudiants i d'altre material que no aconsegueix estructurar-se en un índex, tal com nosaltres ho concebem.

a) Un primer exemple d'índex

L'experiència que es mostra en aquest exemple es desenvolupa en l'assignatura de "Ciències Socials i la seva didàctica I" de la Titulació de Magisteri d'Educació Primària. És una assignatura troncal de quatre crèdits que es fa al primer semestre en el torn de tarda de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. Juntament amb la resta d'assignatures del pla d'estudis, s'orienta a la professionalització creixent de l'estudiant de Magisteri.

En aquesta assignatura, els estudiants estan organitzats en grups de tres. Aquests grups són estables durant tot el semestre. La construcció de la carpeta és divideix de la següent manera: un 65% de l'avaluació correspon al treball cooperatiu realitzat entre tots els del grup i el 25% restant correspon al treball individual que ha de realitzar cada persona. El 10% restant, es reserva per aquells aspectes també importants d'avaluar com són: l'assistència, la participació i la implicació en les discussions a classe, i la qualitat, l'originalitat i la creativitat de la presentació de la carpeta d'aprenentatge.

L'índex de la carpeta de l'assignatura és el següent:

<p>1. Les presentacions</p> <ul style="list-style-type: none">- Qui sóc? (<i>individual</i>) Heu de fer una breu presentació vostra, on surtin els vostres interessos, les vostres expectatives.- Què hi ha a la carpeta? (<i>en grup</i>) Heu d'introduir la Carpeta d'Aprenentatge: quins continguts hi ha, quina estructura té, com l'heu organitzada... i justificar-lo. <p>2. Els materials bàsics (<i>35%, en grup</i>)</p> <ul style="list-style-type: none">- El Q-Sort És l'activitat del tema 1: "les finalitats educatives de les Ciències Socials a l'educació Primària". Recordeu que heu de posar els resultats i les reflexions individuals, del grup cooperatiu i del grup-classe, tot relacionant-lo amb la lectura obligatòria.- El Còmic És l'activitat del tema 2: "El mestre com a professional de l'educació. Els estils d'ensenyament del professorat". Recordeu que heu incloure la "vostra situació d'aula" amb una breu descripció i justificació del model triat, i la identificació i l'explicació dels models a reconèixer.- El DCB És l'activitat del tema 3: El DCB de l'àrea de Coneixement del medi social i cultural per a l'etapa d'Educació Primària: el currículum de Ciències Socials a Primària". Heu d'incloure l'anàlisi realitzat a partir de les capacitats que proposa treballar el currículum del Departament d'Educació.- El model constructivista És l'activitat del tema 4: el model constructivista i les fases d'aprenentatge. Heu d'incloure l'anàlisi que heu realitzat del llibre de text escollit, i a quines conclusions hi arribeu, juntament amb les millores que suggeriu per millorar-lo. <p>3. El terreny (<i>20%, en grup</i>)</p> <ul style="list-style-type: none">- Les notícies mes a mes Cada mes haureu de buscar a la premsa diària dues notícies que facin referència al món de l'educació, especialment a l'educació primària. Les heu de comentar i valorar.- Els experts Cada contingut d'aquesta assignatura té una lectura obligatòria assignada. Heu de triar una frase, contextualitzar-la i comentar-la. Recordeu que heu de justificar la vostra selecció. <p>4. L'orientació (<i>10%, en grup</i>)</p> <ul style="list-style-type: none">- El millor i el pitjor Un cop finalitzats cadascun dels temes, els heu de valorar. Heu de dir que és el que considereu que ha estat més encertat i què el menys encertat. Recordeu de plantejar suggeriments per millorar el desenvolupament de cada tema. <p>5. L'estructura (<i>15%, individual</i>)</p> <ul style="list-style-type: none">- Els fonaments: les Ciències Socials i l'educació primària Heu de reflexionar sobre el paper de les Ciències Socials a l'educació primària: quines aportacions pot fer, què pot ensenyar, quins aspectes caldria incloure per millorar el seu ensenyament...- Les columnes: la Didàctica de les Ciències Socials en la formació inicial dels mestres de primària Heu de reflexionar sobre el paper de la Didàctica de les Ciències Socials en la formació inicial dels mestres: quines aportacions pot fer, quina funció hauria de tenir, quines millores caldria incorporar...
--

III Jornada d'Innovació Docent 2006

- **Els pilars: el treball cooperatiu**
Quina opinió teniu respecte de l'aprenentatge cooperatiu? Reflexioneu sobre les implicacions de treballar cooperativament: la responsabilitat, la dinàmica, el compromís i la implicació que exigeix el treball cooperatiu. Quins avantatges creieu que té? Quins inconvenients?
- 6. Un punt i seguit**
- **Què he après per “fer de mestre”? Què he d'aprendre, encara, per “fer de mestre”?** (10%, individual)
Tenint en compte que esteu a l'equador de la vostra formació inicial com a mestres, hauríeu d'analitzar què heu après fins ara i plantejar-vos quines són les expectatives que teniu per als propers semestres. Així doncs, valoreu què heu après, com i quan; què us hauria agradat aprendre i per què; què hauríeu d'haver fet per aprendre'n més; què us interessaria aprendre...

Des del primer moment, els alumnes tenen el programa de l'assignatura i l'índex de la carpeta d'aprenentatge. Un dels objectius és fer explícit que la carpeta serà l'eina que ha de permetre desenvolupar els continguts que recull el programa. Però l'índex només recull els continguts mínims que ha de tenir la carpeta, després cada grup pot incorporar tot allò que consideri important o rellevant.

b) Un segon exemple d'índex

En aquest exemple es mostra l'índex de l'assignatura “La Funció Docent” de la Titulació de Pedagogia. És una assignatura troncal de quatre crèdits que es fa al segon semestre del tercer curs en els torns de matí i de tarda de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. Juntament amb la resta d'assignatures del pla d'estudis, s'orienta específicament a la comprensió del fenomen docent per part dels estudiants de la llicenciatura de Pedagogia.

En aquesta assignatura, els estudiants estan organitzats majoritàriament de manera individual, això no vol dir que algunes de les activitats d'aula estiguin realitzades de manera grupal. Aquests grups són variables segons cada activitat.

L'índex definitiu de la carpeta de l'assignatura ha estat el següent:

Índex de la carpeta d'aprenentatge: La Funció Docent

Curs 2005-2006. Profs. Xavier Gimeno Soria, Lucía Muñoz Rodríguez

- **Producció Individual.** Subcarpeta del treball realitzat individualment.
 - **Carta de presentació.** Escrit personal-professional de l'estudiant en relació a l'assignatura. Caldrà incloure uns objectius personals en referència al programa i relacionats amb la pròpia formació.
 - **Crònica d'una formació.** Diari de les sessions presencials de l'assignatura.
 - **Pàgines seleccionades.** Selecció de tres dies de diari.
 - **El mirall.** Document d'autoavaluació de l'estudiant del seu diari de sessions i del seu aprenentatge amb ell.
 - **Crítica editorial trifàsica.** Anàlisi crítica dels llibres objecte dels fòrum de lectures.
 - **Butaca de cinema.** Anàlisi crítica de la pel·lícula visionada a l'assignatura.
 - **A la recerca del text perdut.** Cerca d'un article de més de cinc pàgines, dels darrers cinc anys que estigui relacionat amb el programa de l'assignatura.
 - **Dues experiències (+,-) com aprenent.** Descripció i anàlisi de dues experiències educatives que hagin definit la vostra formació.
 - **Abecedari de la Funció Docent.** Cerca de conceptes relacionats amb la docència en qualsevol àmbit educatiu.
 - **Una imatge val més que mil paraules.** Anàlisi d'una situació educativa a través de la seva representació visual (foto, quadre...).
 - **Per què estic aquí?.** Reflexió i conscienciació sobre els motius que ens han portat a triar aquesta professió.

III Jornada d'Innovació Docent 2006

- **Informe final d'autoavaluació.** Aquest informe quantitatiu i qualitatiu serà un document d'autoavaluació del conjunt de les tasques realitzades durant l'assignatura.
- **Producció Col·lectiva.** Subcarpeta del treball realitzat en grup petit.
 - **Extraccions conceptuals.** Anàlisi en grup petit d'un article proposat per la professora i relacionat amb el temari de l'assignatura.
 - **Extraccions cibernètiques.** Anàlisi en grup petit d'un portal de la xarxa proposat per la professora i relacionat amb el temari de l'assignatura.
 - **Una carta nova per al joc.** Proposta grupal del disseny d'una carta similar a les utilitzades a les sessions del dimarts.
 - **La Funció Docent: individu versus equip.** Debat en petit grup i en gran grup sobre el caràcter col·laboratiu de la funció docent.
- **L'acompanyament.** Documents de seguiment i d'avaluació que fa el professor de la carpeta de l'estudiant (si l'estudiant ho considera oportú)
- **Calaix desastre.** Altres documents que no es puguin incloure en els apartats anteriors.

L'avaluació de la carpeta és realitza a través d'un informe d'autoavaluació sobre els ítems de la mateixa i que aquest darrer curs ha estat el següent:

Autoinforme de la carpeta d'aprenentatge

Titulació: Pedagogia

Assignatura: La funció docent (Grup 50)

Professor: Xavier Gimeno

Curs: 2005-2006

Informe quantitatiu

Ítems	Ponderació mitjana	Valoració individual
1 Assistència / participació (classe i fòrum)		
2 Carta de presentació		
3 Diari de sessions		
4 Anàlisi de "La Funció docent"		
5 Anàlisi de "Diez nuevas competencias"		
6 Anàlisi de "De aprendiz a maestro"		
7 Anàlisi de la pel·lícula "Chiedo asilo (Busco asilo)"		
8 Anàlisi individual de l'article en relació al programa		
9 Dues experiències + i - com aprenent		
10 Abecedari de la Funció Docent		
11 1 imatge val + que 1000 paraules		
12 Per què estic aquí?		
13 Anàlisi grupal de l'article en relació al programa		
14 Anàlisi grupal d'un portal de la xarxa en relació al programa		
15 Una carta nova per al joc		
16 Individu versus equip		
17 Calaix desastre		
	100	
Quantificació final		

Informe qualitatiu

1 Assistència / participació (classe i fòrum)

2 Carta de presentació

3 Diari de sessions

4 Anàlisi de "La Funció docent"

5 Anàlisi de "Diez nuevas competencias"

6 Anàlisi de "De aprendiz a maestro"

7 Anàlisi de la pel·lícula "Chiedo asilo (Busco asilo)"

8 Anàlisi individual de l'article en relació al programa

9 Dues experiències + i - com aprenent

10 Abecedari de la Funció Docent

11 1 imatge val + que 1000 paraules

12 Per què estic aquí?

13 Anàlisi grupal de l'article en relació al programa

14 Anàlisi grupal d'un portal de la xarxa en relació al programa

15 Una carta nova per al joc

16 Individu versus equip

17 Calaix desastre

Des del primer moment, els estudiants tenen el programa de l'assignatura i l'índex de la carpeta d'aprenentatge. S'explicita en tot moment que la carpeta és l'eina que ha permès desenvolupar els continguts que recull el programa i l'avaluació de l'aprenentatge. L'índex proposat recull els ítems mínims que ha de tenir la carpeta, després cada estudiant pot incorporar al "Calaix desastre" tot allò que consideri important o rellevant.

c) Un tercer exemple d'aproximació a un índex

En aquest exemple es mostra un llistat d'ítems que volen aproximar-se a el que seria l'índex de l'assignatura "Psicologia dels Grups i de les Organitzacions" de la Titulació d'Educació Social. És una assignatura troncal de sis crèdits que es fa al primer semestre del primer curs en el torn de matí de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. Juntament amb la resta d'assignatures del pla d'estudis, s'orienta específicament a una primera comprensió del fenomen grupal per part dels estudiants de la diplomatura.

En aquesta assignatura, els estudiants estan organitzats en quatre nivells cooperatius: individualment, en grup petit (10 estudiants), en grup mitjà (20 estudiants) i en grup gran (85 estudiants), la quasi totalitat de les activitats d'aula estan realitzades de manera grupal. Aquests grups són variables segons cada activitat.

L'aproximació a l'índex de la carpeta de l'assignatura ha estat el següent:

Ítems d'avaluació de l'assignatura

Titulació: Educació Social

Assignatura: Psicologia dels grups i de les organitzacions

Professor: Xavier Gimeno

Curs 2005-2006

<u>Ítems</u>
Assistència i participació
Diari individual de sessions
Anàlisi del text "El camino del encuentro"
Anàlisi del text "Grupos, organizaciones e instituciones" Capítol I i II
Anàlisi del text "Grupos, organizaciones e instituciones" Capítol IV i V

Anàlisi de la pel·lícula "Una casa de locos"
Anàlisi de la pel·lícula del grup petit
Anàlisi de del treball realitzat pel grup petit
Informe sobre l'escola d'estudi de la psicologia dels grups i les organitzacions en grup mitjà
Anàlisi de del treball realitzat pel grup mitjà

També en aquest tercer cas, des del primer moment, els estudiants tenen el programa de l'assignatura i "l'índex de la carpeta d'aprenentatge". S'explicita en tot moment que la carpeta és l'eina que ha permetre desenvolupar els continguts que recull el programa i l'avaluació de l'aprenentatge.

3. Resultats i/o conclusions

La construcció de l'índex ha suposat pel professorat i per l'estudiantat:

- La introducció de metodologies actives dins l'aula, on l'estudiant ha esdevingut el protagonista del seu propi aprenentatge i s'ha modificat la tasca docent.
- Els estudiants visualitzen el seu propi procés d'aprenentatge i això fa que el grau de motivació i implicació millori, ja que al final poden construir el seu propi índex.
- El compliment de l'índex en sí mateix és un procés d'autoavaluació, ja que els estudiants se n'adonen de tot el que han après i per tant, es promou l'aprenentatge autònom i la metacognició.
- El lliurament continu d'activitats, tasques, exercicis, pràctiques... facilita la retroalimentació entre els estudiants i el professorat.
- Una major relació entre els estudiants, i entre els estudiants i el professorat. Ara hi ha un major diàleg i intercanvi d'experiències, d'idees, de propostes per part de tots els membres del grup-classe. Ara l'assignatura es construeix en els dos costats de la "tarima".
- Un major grau de satisfacció per part dels estudiants, perquè es visualitza tota la feina feta.
- Mantenir una gran coherència al llarg de tota l'assignatura.
- Una reflexió contínua de la pràctica docent, perquè constantment hem hagut de dissenyar, adaptar i millorar els instruments que hem creat.

4. Bibliografia

- Anderson, R. S.; deMeulle, L. (1998). "Portfolio use in twenty-four teacher education programs". En *Teacher Education Quartely*, Winter, 23-31.
- Bain, K. (2006), *Lo que hacen los mejores profesores universitarios*. Valencia: Publicacions Universitat de València.
- Barberà, E. (1997). "Carpets para evaluar matemáticas". En *UNO, revista de didáctica de las matemáticas*, 11, 25-32.
- Barberà, E. (1999). "Enfoques evaluativos en matemáticas: evaluación por portafolios". En J.I. Pozo and C. Monereo (eds.). *El aprendizaje estratégico*. Santillana. Madrid.
- Barberà, E. (2000). *Evaluación de la enseñanza, evaluación del aprendizaje*. Barcelona, Edebé.
- Barrow, D. (1993). The use of portfolio to assess student learning. JCST. December.

III Jornada d'Innovació Docent 2006

- Campbell, D., Melenyzer, B., Nettles, D., & Wyman, R. (2000). *Portfolio and Performance, Assessment in Teacher Education*. Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.
- Castoldi, M. (2005). *Portfolio a scuola*. La scuola. Roma.
- Cole, D.J.; Ryan, C.W.; Kick, F. (1995). *Portfolios across the curriculum and beyond*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Collins, A. 1990. Portfolios for science education; Issues In purpose, structure and authenticity. Paper submitted to Science Education.
- Cooper, W. (1992). Using portfolios to empower student writers. *English Journal*.
- Corominas, E. (2000). ¿Entramos en la era portafolios? *Bordón*.
- Danielson, Ch.; Abrutyn, L. (2002) Una introducción al uso de portafolios en el aula. Fondo de Cultura Económica. México.
- Dysthe, O. (2002). *Theoretical background for portfolios as learning and assessment tools in teacher education*. NERA/NFPF Conference Tallin 07/03/02.
- Gimeno, X. (2004). “La carpeta d’aprenentatge com instrument de formació i avaluació”. Comunicació presentada a les Jornades de Campus d’Innovació Docent. Organitzades per l’IDES (Innovació Docent en Educació Superior) de la Universitat Autònoma de Barcelona. 17 de setembre de 2004.
- Gimeno, X.; Flaquer, E. (2005). “Carpets d’aprenentatge en la formació dels mestres d’educació infantil. Reflexió col·laborativa d’un grup de professorat”. Comunicació presentada a les Segones Jornades de Campus d’Innovació Docent. Organitzades per l’IDES (Innovació Docent en Educació Superior) de la Universitat Autònoma de Barcelona. 15 de setembre de 2005.
- Gimeno, X.; Flaquer, E.; González, N.; Quiroga, M.R. (2006) “De com un grup de professors i professores que reflexionen sobre l’avaluació, modifiquen l’escenari de la seva tasca docent”. Barcelona: IV CIDUI.
- Hauge, T.E. & Wittek, L. (2002). “Portfolios as mediators for collaborative learning and professional development in a distributed environment of teacher education. Paper presented at the Learning Communities and Assessment Cultures”. Conference organised by the EARLI Special Interest Group on Assessment and Evaluation Newcastle, 28-30 August 2002.
- Ibarra, M, s. (1997). El portafolio como estrategia de diagnóstico en secundaria. En H. Salmerón (coordinador) “Diagnosticar en educación” Granada: FETE,UGT.
- Klenowski, V. (2005). *Desarrollo del Portafolios para el aprendizaje y la evaluación. Procesos y principios*. Ed. Narcea. Madrid.
- Luciano, M., i d’altres (2005). *II Portfolio a scuola. Una proposta operativa pluridisciplinare*. Zanichelli. Milano.
- Lyons, N. (1998). *El uso de portafolio: propuestas para un nuevo profesionalismo docente*. Amorrortu. Buenos Aires.
- Porter, Carol y Cleland Janell, (1995) *The portfolio as a learning strategy*, Boynton/Cook publishers, United States.
- Rodríguez Espinar, S. (1997). El Portafolios ¿modelos de evaluación o simple historial del alumno?. En H, Salmerón (coordinador) “Diagnosticar en educación” Granada: FETE,UGT.
- Rodríguez Marcos, A. (dir.) (2002). *Cómo innovar en el practicum de Magisterio. Aplicación del portafolios a la enseñanza universitaria*. Septem. Oviedo.
- Rossi Pier, G. (2005). *Progettare e Realizzare il Portfolio*. Carocci. Brescia.
- Shackelford, R. (1996). Student portfolios: A process/product learning and assessment strategy. *Technology Teacher*, 55 (8), 31-36.
- Shores, F.-Grace, C. (2004) *El portafolio paso a paso. Infantil i primaria*. Graó. Barcelona.

III Jornada d'Innovació Docent 2006

- Tancock, S.M. and Ford, K. L. (1996). Facilitating reflective thinking: technology-based portfolios in teacher education. *International Journal of Technology and Teacher Education*, 4 (3/4), 281-295.
- Valencia, S. (1994). Portfolios: A process for enhancing teaching and learning. *The Reading Teacher*, 40, 726-733.
- Valencia, S. W. (1997). Portfolios across educational contexts: issues of evaluation, teacher development and system validity. *Educational Assessment*, 4 (1), 1-35.
- Escuela de bibliotecología, documentación e información. [en línia] <<http://www.una.ac.cr/bibliotecologia/boletinbiblioteca/1995/Elportafolio.doc>>. [Consulta: 1 de maig de 2006].
- Central Michigan University. Assessment Culture of evidence. CMU Assessment Toolkit. [en línia] <http://www.provost.cmich.edu/assessment/toolkit/portfolio_assessment.htm> [Consulta: 1 de maig de 2006].